

ประวัติวัดราชสีหราชาราม

วัดราชสีหราชาราม ราชวรวิหาร

ซอยอิสรภาพ ๒๓ แขวงวัดอรุณ อำเภอบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐

ชั้นและอุปการวัด

เขตและอุปการของวัดนี้ ด้านตะวันออกยาว ๗ เส้น ยันคลองวัด ด้านตะวันตก ยาว ๖ เส้นเศษติดต่อกับที่สวนของ พระยามานิตยกุลพัทธ์ และสวนของคุณหญิงวิจิตสงคราม และติดต่อกับสวนของพระไพจิตรวิจิฉัยและนายยู๋ ไชเจริญ ด้านเหนือกว้าง ๗ เส้น ยันคลองวัด ด้านใต้กว้าง ๗ เส้นเศษ ติดต่อกับถนนวัดสังข์กระจาย

ผู้สร้างและปฏิสังขรณ์

วัดนี้เป็นวัดโบราณ เดิมทีเดียวชื่อวัดพลับ มีมาแล้วตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ตัววัดพลับเดิมนั้นอยู่ต่อวัดราชสิทธิธารามเดี๋ยวนี้ไปทางทิศตะวันตก ครั้นเมื่อสร้างวัดราชสิทธิธารามขึ้นในรัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯ ให้รวมวัดพลับเข้าไว้ในเขตวัดราชสิทธิธารามด้วย ราษฎรจึงยังคงเรียกชื่อวัดราชสิทธิธารามตามนามเดิมว่าวัดพลับกันทั่วไปในบัดนี้

ประวัติวัดราชสิทธิธาราม เริ่มปรากฏมีเรื่องราวเป็นสำคัญขึ้นเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง เหตุเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงอาราธนาพระอาจารย์สุก วัดท่าหยอญ ริมคลองคูจาม ในแขวงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลงมาจำพรรษาในเขตพระนคร พระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระญาณสังวรเถร เรื่องทั้งนี้เป็นด้วย พระญาณสังวรเถร ทรงวิद्याคุณในทางวิปัสสนาธุระอย่างเชี่ยวชาญ สามารถเลื่องชื่อลือชาเป็นที่นับถือของคนทั้งหลายในยุคนั้นเป็นอย่างยิ่ง กล่าวกันว่าท่านทรงไว้ซึ่งพรหมวิหารธรรมอย่างแก่กล้า ถึงสามารถให้ ไก่เถื่อนซึ่งได้เหมือนไก่บ้าน มีลักษณะทำนองเดียวกับคำโบราณที่ยกย่องสรรเสริญ พระสุวรรณสามโพธิสัตว์ ในเรื่องสุวรรณสามชาดก

ต่อมาถึงรัชกาลที่ ๒ ท่านได้รับสมณศักดิ์สูงสุดเป็น สมเด็จพระสังฆราช เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๓ คนทั้งปวงจึงพากันเรียกท่านเป็นฉายาว่า **สมเด็จพระสังฆราช ไก่เถื่อน** เป็นคำนี้เอง มาแต่ท่านมี พรหมวิหารธรรมหนักแน่นดังกล่าวแล้ว

อันประเพณีของพระสงฆ์ซึ่งบำเพ็ญวิปัสสนาธุระนั้น ย่อมพอใจสมัครอยอยู่ในที่วิเวกสงบ สงัด ไม่ชอบอยู่ติดกายในเขตประชุมชนคือภายในเมือง จึงได้นามว่าพระสงฆ์ฝ่าย วนวาสี หรืออรัญญวาสี มีการปกครองแยกเป็นแผนกหนึ่งจากพระสงฆ์ฝ่ายคามวาสี ซึ่งเป็นฝ่ายอยู่ติดกายในเมืองและศึกษาทางคันถธุระ นี้เป็นประเพณีมาแล้วช้านานตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยยังเป็นราชอาณาจักรของไทย เมื่อครั้งพระเจ้ารามาคำแห่งมหาชกษัตริย์พระองค์ที่ ๓ แห่งราชวงศ์พระร่วง โปรดให้อาราธนาพระมหาสวามีสังฆราชมาแต่ลังกาทวีป ก็ทรงสร้างวัดพระราชทานให้เป็นที่แรมพรรษาในที่อรัญญิก คือที่ห่างหมู่บ้านออกไปประมาณราว ๑๐๐ เส้น พอเดินเข้ามาบิณฑบาตถึงหมู่บ้านได้สะดวก ที่เมืองสุโขทัยและเมืองเชียงใหม่ยังมีวัดสร้างในที่อรัญญิกปรากฏประจักษ์อยู่ แม้ในพระนครศรีอยุธยาก็นับว่าวัดทางนอกพระนครทางฝ่ายตะวันออกเช่น วัดประดู่ทางธรรม และวัดศรีโยชยาเป็นต้น จัดเป็นวัดสำหรับพระสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสีทั้งนั้น ครั้นตกลมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก็กำหนดวัดอรัญญวาสีโดยหลักฐานทำนองเดียวกัน ทางฝั่งกรุงธนบุรีกำหนดเอาวัดราชสิทธิธารามและวัดรัชฎาธิษฐานเป็นสำคัญ ฝั่งพระนครมีวัดราชาธิวาสและวัดเศวตฉัตรที่กำหนด

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงอาราธนาพระญาณสังวรเถร (สุก) ลงมาอยู่กรุงเทพฯ นั้น ท่านถวายพระพรขออยู่ ณ วัดอรุณญิก จึงโปรดเกล้าฯ ให้ไปอยู่ที่วัดพลับ แล้วทรงสร้างพระอารามหลวงติดต่อกันขึ้นพระราชทาน คือวัดราชสิทธิารามนี้เอง

วัดราชสิทธิารามนี้ เป็นวัดสลักสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องด้วยพระญาณสังวรเถร (สุก) มาตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ เพราะเจ้านายในพระราชวงศ์ที่ทรงผนวชยอมศึกษาวิปัสสนาธุระทุกพระองค์ ด้วยเหตุว่า หากจะทรงศึกษาคันถธุระต้องเรียกภาษาบาลี ต้องผนวชหลาย ๆ พรรษา จึงจะพอรอบรู้ได้ ส่วนวิปัสสนาธุระนั้นเรียนทางสมถภาวนา อาจเรียนสำเร็จประโยชน์ตามอุปนิสัยภายในเวลาอันน้อยได้อยู่ เจ้านายซึ่งทรงผนวชแล้วก็มักจะเสด็จไปประทับอยู่ที่วัดราชสิทธิาราม ศึกษาวิปัสสนาธุระมาตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งสามพระองค์ ที่วัดราชสิทธิารามยังมีพระตำหนักจันทร์ ซึ่งเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อทรงผนวชปรากฏอยู่

ต่อมาเมื่อถึงรัชกาลที่ ๒ โปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระญาณสังวร (สุก) ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่สมเด็จพระญาณสังวร ได้ยินว่าเวลาประชุมสงฆ์ในราชการสมเด็จพระญาณสังวร (สุก) นั่งหน้าสมเด็จพระสังฆราช (มี) เป็นเพราะท่านมีพรรษาชุกครุมากกว่า ครั้นเมื่อสมเด็จพระสังฆราช (มี) ลี้้นพระชนม์ลง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงทรงสถาปนาสมเด็จพระญาณสังวร (สุก) ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายจากวัดราชสิทธิารามไปครองวัดมหาธาตุตามประเพณี ท่านดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชได้เพียงปีเดียวก็สิ้นพระชนม์ พระชันษารวมได้ ๙๐ ครั้งถึงสมัยจัดการพระเมรุ โปรดพระราชทานพระโกศทองใหญ่ให้ทรงพระศพเป็นพระเกียรติพิเศษ พระโกศทองใหญ่นี้นอกจากพระศพเจ้านายผู้ใหญ่แล้ว ได้ทรงแต่สมเด็จพระสังฆราชพระองค์นี้พระองค์เดียว เหตุที่ท่านไม่ได้เป็นสมเด็จพระสังฆราชมาก่อนนั้น ก็เพราะว่า ตามประเพณีที่เป็นมา ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชทรงสถาปนาแต่พระสงฆ์ฝ่ายคันถธุระที่พระไตรปิฎกแตกฉานเท่านั้น ส่วนสมเด็จพระญาณสังวร (สุก) เป็นพระราชาคณะฝ่ายวิปัสสนาธุระที่มาทรงตั้งเป็นสมเด็จพระสังฆราชเมื่อภายหลังนั้น คงเป็นเพราะทรงพระราชดำริเห็นว่าเป็นพระบรมราชาบุษยามายจารย์ ประกอบกับมีพรรษาอายุชุกยิ่งกว่าพระราชาคณะทั้งปวงในขณะนั้น เมื่อถวายพระเพลิงพระศพเรียบร้อยแล้ว จึงโปรดเกล้าฯ ให้ปั้นพระรูปบรรจุพระอัฐิธาตุไว้ในกุฏิหลังหนึ่ง ด้านข้างหน้าพระอุโบสถวัดราชสิทธิาราม เป็นที่ทรงสักการะบูชามาจนทุกวันนี้

ต่อมาในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ช่างหล่อ พระรูปสมเด็จพระสังฆราช (สุก) ขนาดย่อม ประดิษฐานไว้ในหอพระสุราลัยพิมานพร้อมกับรูปสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ขุน) วัดโมลีโลกยาราม ซึ่งเป็นพระบรมราชากรรมวาจาจารย์แล้ว โปรดให้

หล่ออีกองค์หนึ่งมีขนาดเท่าพระองค์สมเด็จพระสังฆราช เมื่อปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๘๗ พระราชดำริเดิมเข้าใจว่าจะทรงสร้างสำหรับประดิษฐาน ณ วัดมหาธาตุ แต่ยังไม่ทันได้เชิญไปประดิษฐาน เพราะการบูรณะปฏิสังขรณ์ยังไม่ทันแล้วเสร็จสมบูรณ์ ก็เสด็จสวรรคตเสียก่อน พระรูปสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร (สุก) จึงยังคงค้างอยู่ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้แห่ไปประดิษฐาน ณ วัดมหาธาตุเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๕ โปรดให้สร้างแท่นจำลองมีลวดลายเป็นรูปไก่เถื่อน เป็นที่รองรับพระรูปเพิ่มเติมขึ้น และยังคงสถิตอยู่ในพระวิหารวัดมหาธาตุจนทุกวันนี้ ส่วนที่วัดราชสิทธิารามนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างพระเจดีย์ทรงเครื่องขึ้นหน้าวัดสององค์ องค์หนึ่งทรงขนานพระนามว่า “พระศิราสนเจดีย์” ทรงอุทิศต่อสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกองค์หนึ่งทรงขนานนามว่า “พระศิริจุมภฏเจดีย์” เป็นส่วนเฉพาะพระองค์เอง สำหรับเป็นที่ระลึกว่าได้เคยเสด็จไปประทับทรงศึกษาวิปัสสนาธุระที่วัดราชสิทธิารามทั้งสองพระองค์

เมื่อล่วงพระชันษาสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร (สุก) แล้ว วัดราชสิทธิารามก็ไม่ปรากฏว่ามีประวัติในความสำคัญอย่างไรเพิ่มเติมขึ้นอีก นอกจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ บูรณะปฏิสังขรณ์ทั่วทั้งพระอาราม ในส่วนประวัติเจ้าอาวาสครองวัดผู้มีคุณธรรมวิเศษสมควรยกย่องสรรเสริญ ปรากฏว่ามีพระเทพโมลี (กลิน) องค์หนึ่ง เป็นจินตกวีชั้นยอดเยี่ยมของไทย เป็นที่นับถือของผู้ศึกษาทางวรรณคดีมาจนถึงกาลปัจจุบัน ได้รับยกย่องเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหานพที่ใช้เทศน์กันเป็นพื้นเมืองจนทุกวันนี้ เข้าใจว่าคงจะได้เป็นเจ้าอาวาสมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๒ และอยู่มาจนถึงรัชกาลที่ ๓ มีชื่อเป็นผู้แต่งโคลงศิลาจารึก วัดพระเชตุพนรวมหลายเรื่อง บรรดาวรรณวิจารณ์ที่ท่านรจนาล้วนไพเราะเป็นอย่างยิ่ง จัดเป็นชั้นเอกทั้งเชิงกระบวนกลอนและกระบวนความ

เจดีย์วัดฤๅและถาวรวัตถุ

เจดีย์วัตถุที่นับเป็นหลักสำคัญของวัดนี้ คือพระพุทธรูปปั้นปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๒ นิ้ว สูงจรดพระรัศมี ๖ ศอก ๑ คืบ เป็นพระประธานประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ พระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะทองเหลืองปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๑ ศอกคืบ สูงจรดพระรัศมี ๒ ศอก เป็นพระพุทธรูปโบราณ เดิมประดิษฐานอยู่ ณ วัดท่าหอย คือวัดที่สมเด็จพระสังฆราช ญาณสังวร (สุก) ประทับอยู่เดิมในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเชิญมาประดิษฐานไว้ ณ ระเบียบพระอุโบสถวัดนี้

รูปพระพุทธรูปสาวก ๓ พระองค์ ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ ด้านขวาพระสารีบุตร ด้านซ้ายพระมหาโมคคัลลานะ องค์กลางพระอานนท์

ในพระวิหารมีพระพุทธรูปต่างขนาดหลายองค์ เป็นพระปั้นทั้งนั้น ปางมารวิชัยบ้าง ปางสมาธิบ้าง

ที่หน้าพระอุโบสถ มีพระเจดีย์ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างไว้สององค์ ขนาดสูง ๑๒ วา วัดฐานโดยรอบได้ ๑๒ วา

ถาวรวัตถุส่วนมากเป็นของสร้างขึ้นในรัชกาลที่ ๓ คือ พระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญ และเสนาสนะสงฆ์หลายหมู่กับพระตำหนักจันทร์ ล้วนเป็นของมั่นคงแข็งแรง นอกจากนี้ยังมีธรรมมาสน์ของหลวง ตู้พระไตรปิฎกพร้อมด้วยหนังสือ พระบรมรูปหล่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตู้ไม้สักกลึงรักปิดทองสำหรับใส่เทียนของหลวงเหล่านี้เป็นของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างพระราชทาน

ความเจริญและความเสื่อม

เมื่อครั้งยังไม่ได้สร้างวัดราชสิทธิาราม ตัววัดพลับเดิมเป็นวัดราษฎร์ขนาดเล็ก ที่ธรณีสงฆ์ก็คับแคบประกอบกับในท้องที่นี้มีวัดตั้งอยู่กระชั้นแทบทุกด้าน วัดได้รับความบำรุงไม่ถึงขนาด จึงไม่เจริญรุ่งเรืองอย่างใดนัก ต่อเมื่อถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เจ้าอาวาสผู้ทรงคุณธรรมเป็นชั้นยอดเยี่ยมมาครองวัด เป็นพระสงฆ์ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงเลื่อมใสมาก ถึงสร้างวัดราชสิทธิารามต่อเขตวัดพลับเดิมพระราชทานรวมวัดเก่าเข้ากับวัดที่ทรงสร้างใหม่ ได้รับความอุปการะบำรุงเป็นอย่างดี เป็นที่รู้จักนับถือทั่วไปในหมู่คนชั้นนั้น ทั้งนี้สำเร็จด้วยบุญญาธิการของเจ้าอาวาส คือสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร (สุก) แท้ ๆ แต่ครั้นเมื่อโปรดเกล้าฯ ได้ย้ายท่านไปปกครองวัดมหาธาตุแล้ว วัดราชสิทธิารามก็กลับร่วงโรยลง ซึ่งเป็นธรรมดาทั่วไปทั้งวัดและบ้านตลอดจนบ้านเมือง ยุคใดสมัยใด ท่านผู้เป็นประมุขเป็นผู้สามารถในการบริหาร ได้รับความไว้วางใจจากคนทั่วไปก็เจริญวัฒนาดีอยู่ ครั้นผู้ปกครองล่วงลับไป ผู้เป็นทายาทไม่สามารถถึงอย่างนั้น ก็ยอมเสื่อมทรุดลงเป็นคติที่เห็นได้ชัดแจ้ง ตามบาลีที่กล่าวอ้างถึงเรื่องชนิดนี้มีอยู่

มากมาย เจ้าอาวาสวัดนี้ที่ปรากฏว่าสามารถยังมีอีกรูปหนึ่ง คือ พระเทพโมลี (กลิ่น) เป็นผู้ครองวัด นับเป็นองค์ที่สามนับตั้งแต่สมเด็จพระสังฆราชของคัมภีร์ลงมา อาศัยที่ท่านเป็นจินตกรที่มีชื่อเสียงโด่งดัง จึงเป็นที่กว้างขวางในหมู่เจ้านายและข้าราชการในยุคนั้น มีศิษย์ซึ่งมาสำนักขอศึกษาริชาประเภทนี้มาก โดยอุบายนี้แหละเป็นเหตุให้ท่านปรับปรุงวัดให้เจริญรุ่งเรืองได้สะดวก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่โปรดปรานวิชากาพย์กลอน ทรงเลื่อมใสนับถือท่านมากอยู่ อารามวัดที่ถูกสร้างเพิ่มเติมหลังจากแรกสร้างวัดนั้น เป็นของสร้างขึ้นในยุคที่ท่านครองวัดเป็นส่วนมาก ครั้งล่วงสมัยของพระเทพโมลี (กลิ่น) แล้ว วัดก็มีแต่ทรงกับเสื่อมตลอดมาหลายรัชกาล เพิ่มพื้นตัวในยุคที่พระสังฆราชวงศ์เถร (ชุ่ม) ครองวัดในชั้นหลังนี้เอง

การศึกษาและขนบธรรมเนียม

สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร (สุก) เจ้าอาวาสองค์แรกทรงศาสนคุณในทางวิปัสสนาธุระอย่างมาก ก็วิปัสสนาธุระที่ท่านนับเป็นธุระหรือวิชาอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์จะพึงศึกษาในธรรมวินัยนี้ เกี่ยวกับการทำจิตใจให้สงบระงับจากกิเลสสวระ เป็นคู่กับคัมภีร์ธุระ ซึ่งเป็นธุระเกี่ยวเนื่องด้วยศึกษาหลักพระธรรมวินัย พระสงฆ์ครั้งโบราณที่ออกบวชตามประเพณี คือ บวชพรรษาเดียว โดยมากมักเรียนวิปัสสนาธุระ เพราะใช้เวลาน้อยและได้รับคุณประโยชน์ทันตาเห็น ส่วนคัมภีร์ธุระนั้น มักเล่าเรียนกันในหมู่สงฆ์ที่บวชนาน ๆ หรือที่บวชมาเป็นสามเณรมาแต่ย่อมเยาว์ ต้องใช้เวลาศึกษาช้านานจึงจะเชี่ยวชาญรู้จริง ก็วัดราชสิทธิารามนี้ถูกกำหนดให้เป็นวัดสำหรับพระสงฆ์พวกอรัญญวาสี คือพวกเรียนวิปัสสนาธุระ เหตุฉะนั้นการศึกษาสำหรับวัดแต่เดิมที่มาจึงคงมีประเภทนี้อย่างเดียว มีชื่อเสียงปรากฏเป็นสำนักศึกษาเจริญภาวนาที่ดีแต่ต้นมา เจ้าอาวาสในยุคหลัง ๆ ก็ทรงคุณธรรมประเภทนี้เป็นส่วนมาก ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะฝ่ายวิปัสสนาธุระแทบทุกองค์ ส่วนการศึกษาคติโลกก็มีโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม และโรงเรียนการช่างวัดราชสิทธิารามขึ้นในวัด ขนบธรรมเนียมวัดถือตามแนวพระอารามหลวงทั้งปวง มีวันธรรมสวนะอุโบสถสังฆกรรมเป็นต้นตามประเพณี

ภาพ พระพุทธจุฬารักษ์ พระประธานในโบสถ์
สร้างในสมัยปลายรัชกาลที่ ๑ พศ ๒๔๕๑ สมัย รัชกาลที่ ๓ ทรงผนวช
รัชกาลที่ ๑ สร้างพระเกศทองคำ
รัชกาลที่ ๒ ปั้นพระพักตร์ รัชกาลที่ ๓ ปั้นพระองค์

ภาพ รูปหล่อเหมือนสมเด็จพระสังฆราช ไก่เถื่อน (หลวงปู่สุก ไก่เถื่อน)

ภาพบรรยากาศภายในวัด

